

Bazsó-Vigh Vivien¹

Geopolitikai érdekek és haderőfejlesztés az Északi-sarkon

Force Development in the Arctic

Absztrakt

Az Északi-sark térségére egyre nagyobb nemzetközi figyelem vetült az utóbbi években. Napjainkban ez a figyelem tovább fog növekedni az erősödő klímaváltozás miatt, mivel a jég olvadása az északi területen megállíthatatlan. Ezáltal új hajózási útvonalak nyílnak meg, amelyek időben és távolságban is lerövidítik az utat Európa és Ázsia között. A tanulmány célja, hogy a három legfontosabb északi állam (Amerikai Egyesült Államok, Oroszországi Föderáció és Kanada) törekvéseit bemutassa az északi területen végrehajtott katonai fejlesztéseik révén. Tény, hogy az orosz védelmi stratégiában az Északi-sark kiemelt helyet foglal el, mivel már az 1950-es évektől jelentős gazdasági potenciállal rendelkező iparágak és infrastruktúrák települtek a térségbe. Ezekre a fejlesztésekre reagáltak a NATO-tagállamok is, és egyre nagyobb haderőfejlesztésbe kezdtek az északi területen.

Kulcsszavak: Északi-sark, haderőfejlesztés, szembenállás, nagyhatalmak

Abstract

The Arctic region has received increasing international attention in recent years. Nowadays, this attention will continue to increase due to the intensifying climate change, as the melting of the ice in the northern area is unstoppable. This opens up new shipping routes that shorten the journey between Europe and Asia, both in terms of time and distance. The purpose of the study is to present the aspirations of the three most important northern states (the United States of America, the Russian

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: vighvivi93@gmail.com

Federation and Canada) through their military developments in the northern area. It is a fact that the Arctic occupies a special place in the Russian defence strategy, as industries and infrastructures with significant economic potential have been located in the region since the 1950s. The NATO member states also responded to these developments and started increasing their forces in the northern area.

Keywords: North Pole, military development, opposition, great powers

Bevezetés

Az Északi-sark területe már a hidegháború időszakában felértékelődött a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok számára, mivel a Bering-tenger mentén 82 kilométer a távolság a két ország között. Ebben a tengersizorban található a Diomede-szigetek, amelyek a két állam közti legkisebb távolságukról nevezetesek. Csupán 4 kilométer választja el a két országot egymástól. A Diomede-szigetek két szigetből áll, az Amerikai Egyesült Államokhoz tartozó Kis-Diomede-szigetből és az Oroszországi Föderációhoz (a továbbiakban Oroszország) tartozó Nagy-Diomede-szigetből. A két ország közötti határ 1867 óta létezik, ekkor vásárolta meg az Egyesült Államok Alaszkát Oroszországtól. A szerződés a két állam között úgy rendelkezik, hogy a határ egyenlő távolságra húzódjon a két szigettől, majd egyenesen észak felé tartva ossza ketté a Jeges-tengert. Az átjárás a két sziget között tilos. A Nagy-Diomede-sziget az Oroszországi Föderáció legkeletibb pontja, ma azonban lakatlan, mivel a hidegháború alatt a szovjet kormány a kontinensre költöztette a népességet. Jelenleg egy orosz meteorológiai állomás és egy lezuhant katonai gép található rajta. A Kis-Diomede-szigetnek egyetlen települése van, Diomede, ahol néhány ember él.

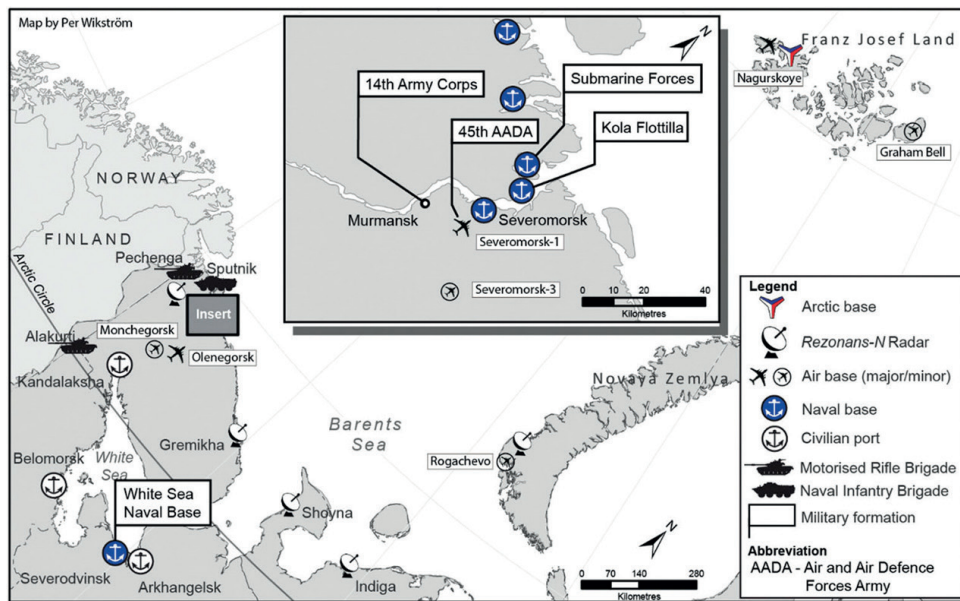
A 20. század végére geopolitikai szempontból feledésbe merült az Északi-sark, viszont a 21. század elején bekövetkezett nagymértékű globális felmelegedés okozta klímaváltozás és a felkutatott ásványkincsek lelőhelyei miatt geopolitikai és geostratégiai verseny indult meg a térség iránt. Az északi jégsapka fokozatosan olvad, emiatt a hajózási útvonalak megnyílhatnak a térségben, valamint az arktiszi kontinentális talapzatban található szénhidrogén és egyéb ásványkincsek új fejezetet nyithatnak a régió történetében.

Az orosz Északi Flotta

Az orosz védelmi stratégiában az Északi-sark kiemelt helyet foglal el, mivel már az 1950-es évektől jelentős gazdasági potenciállal rendelkező iparágak és infrastruktúrák települtek a térségbe. Ezen a területen települ az Északi Flotta is, amelyben megtalálhatók az orosz nukleáris elrettentő erő egyes elemei.² Az Északi Flottát 1933-ban

² MÁRTON 2015.

alapították,³ a központja a Kola-öbölben található Szeveromorszk. A Kola félsziget északi részének fjordjaiban helyezkednek el a flotta fő bázisai. A Barents-tengerre nyíló Kola-öböl mellett elterülő Murmanszk város fontos hadikikötő a Jeges-tengerben (lásd 1. ábra).

1. ábra: Az Északi Flotta és a polgári objektumok a Barents-tengeren
(Megjegyzés: A térkép jelkulcsának fordítása fentről lefele haladva: sarkvidéki bázis, légibázis, haditengerészeti kikötő, polgári kikötő, gépesített lövészdandár, haditengerészeti gyalogsági dandár, katonai bázis, légi- és légvédelmi erők)

Forrás: <https://arcticreview.no/index.php/arctic/article/view/3338/6318>

Az Arktisz régiójában a kiemelkedő figyelmet Oroszország kapja, mivel ez az ország rendelkezik a legnagyobb területtel a térségben, és ambíciói is számottevők, ezért a legjelentősebb arktiszi országnak is tekinthető. Az ország jelentős fejlődési potenciállal rendelkezik a térségben, és az orosz stratégiai gondolkodásban is központi szerepet játszik a régió, meghatározza az ország védelempolitikáját.

A 2015-ös orosz katonai doktrína értelmében a politikai, gazdasági, infrastrukturális és katonai feladatok között szerepel az Északi Flotta és az Északi Stratégiai (Hadászati) Parancsnokság egyesítése az elrendelt feladatoknak megfelelően. A korábban elhagyott katonai bázisok felújítása és ismételt használatbavétele fontos szempont lett, ezeken felül új katonai bázisok és repülőterek építése is szükségessé vált. Új korai és előrejelző radarok telepítése, a korábban építettek korszerűsítése, ezek bekapcsolása az ország légi-kozmosz rendszerébe szintén fontos fejlesztés. Az állomány és a családok

³ Az orosz haditengerészet főparancsnokának 2014. május 25-én kelt parancsával az Északi Flotta megalakulásának évét 1933-ban állapították meg. Az éves ünnepnap június 1-je. 1940. március 15-én (26-án) megalapították az arhangelszki katonai kikötőt, az itt épített hajókból századot alakítottak. Az arhangelszki hajójár a Fehér-tengerért és a Kola félsziget partvidékéért volt felelős.

elhelyezésére szolgáló épületek elkészítése, valamint a kutató- és mentőállomások telepítése is szükséges. A közlekedési utak és az infokommunikációs szolgáltatást biztosító rendszerek fejlesztése és kiépítése is engedhetetlen. Fontos, hogy a bázisok a szolgálat-, a szociális, az egészségügyi és a kulturális ellátás valamennyi feltételével rendelkezzenek.

2014 decemberében az Északi Flotta parancsnoksága alapján megalakult az Egyesített Stratégiai (Hadászati) Parancsnokság (Joint Strategic Command, JSC). 2010 óta ez volt az ötödik JSC, ezt követően 2021. január 1-jén elnöki rendelettel az Északi Flotta a fegyveres erők egyik fő katonai-adminisztratív egységévé vált. Az Északi Flotta Egyesített (Hadászati) Parancsnokságának 2014-es megalakulása kulcsfontosságú volt az Oroszországi Föderáció sarkvidéki katonai fejlesztése szempontjából, mivel az Északi Flottának egyenrangúnak kell lennie a többi négy katonai körzettel azért, hogy egy katonai-adminisztratív egységet képezzen.⁴ A 2009–2010-es orosz katonai reform értelmében a területi katonai-adminisztratív feladatok, mint például a bevetés és a mozgósítás helyett a magas készség és a közös műveletek kerültek előtérbe. Ez előnyös az Északi-sarkvidéken folytatott katonai műveleteknél, mivel ott kevés a lakosság.

Vlagyimir Putyin orosz elnök 2020. december 21-én aláírta azt a rendeletet, amely az Északi Flottát 2021-től katonai körzetté minősítette. „Az Északi Flottát katonai stratégiai területnek kell tekinteni, amely ellátja az orosz katonai körzet feladatait” – áll a rendeletben.⁵ A dokumentumot az Oroszországi Föderáció területi integritásának és sérthetetlenségének védelmét szolgáló intézkedések végrehajtása céljából fogadták el. A rendelet 2021. január 1-jén lépett hatályba. Az Északi Flotta közös stratégiai parancsnoksága 2014 decemberében jött létre, alapja a Nyugati Katonai Körzetről kivont Északi Flotta volt. A rendelet értelmében a további három körzet – Déli, Középső és Keleti – határai változatlanok maradnak. Az Északi Flotta a Komi Köztársaság (Komiföld), az Arhangelszk és a Murmanszki régiók, valamint a Nyenyec Autonóm Terület határain belül található.

Az Északi-sarkvidéki Tanács

Az Északi-sark legmeghatározóbb szervezete az Északi-sarkvidéki Tanács (Arctic Council), amely az Ottawai Egyezmény keretén belül jött létre 1996-ban. Az Északi-sarkvidéki Tanács az 1991-ben létrejött Arktiszi Környezetvédelmi Stratégia (Arctic Environmental Protection Strategy) továbbfejlesztése. A két szervezet közti különbség az, hogy a Tanácsban már a sarkkörön élő őslakos közösségek is képviselést kaptak.⁶ A Tanács egy olyan kormányközi fórum, amely az állandó arktiszi országoknak – Kanada, Dánia, Finnország, Izland, Norvégia, Oroszország, Svédország és az Egyesült Államok – és a megfigyelő státusszal rendelkező államoknak, az őslakos közösségek képviselőinek és egyes munkacsoportoknak lehetőséget ad az együttműködésre.

⁴ KJELLÉN 2022.

⁵ Lásd: www.globalsecurity.org/military/world/russia/vo-northern.htm

⁶ NÉMETH 2019.

Tromsø városában, Norvégiában 2013 óta állandó titkársággal is rendelkezik.⁷ A Tanács elnökségét két évente rotációs alapon váltják. 2021–2023 között Oroszország látja el az elnöki szerepet. Legfontosabb céljai közé tartozik a fenntartható fejlődés és a környezetvédelem. A Tanács munkáját az is jól szemlélteti, hogy 2020-ig három egyezményt kötött a jövő kihívásaival kapcsolatban.⁸ Ezek a kutató-mentő feladatokkal, az olajkatasztrófa megelőzésével és a tudományos együttműködéssel kapcsolatosak. A Tanácsnak nincs saját költségvetése, az arktiszi államok és más szervezetek finanszírozzák a működését. Az elmúlt időszakban, főként a klímaváltozás felerősödésével nőtt a szervezet nemzetközi befolyása.

Amerika, Kanada és Oroszország érdekei az Északi-sarkon

Az Északi-sarkvidéki Tanács nyolc tagja – Kanada, Dánia, Finnország, Izland, Norvégia, Svédország, Oroszországi Föderáció és az Amerikai Egyesült Államok – az Északi-sarkvidéket mint az együttműködés és a közös problémamegoldás övezetét kívánta előmozdítani, elismerve a különálló földrajzi és demográfiai jellemzőket. Oroszország és az Egyesült Államok elismeri, hogy a régió stratégiai érdekeik középpontjában áll.⁹ A nem sarkvidéki államok fokozott figyelmet fordítanak a sarkvidéki ügyekre, különösen mivel a Kínai Népköztársaság (a továbbiakban Kína) is bekapcsolódott a térségbe gazdasági előny szerzés céljából. Más, nem sarkvidéki államok is erőteljesebb sarkvidéki politikai érdekeket fogalmaztak meg. Ide tartozik Japán, Szingapúr, Dél-Korea és számos európai ország – Franciaország, Németország, Olaszország, Hollandia, Lengyelország és az Egyesült Királyság – is, valamint az Európai Unió egésze. Ennek eredményeként az Északi-sark már nem tekinthető nemzetközi stratégiai perifériának, ami felveti azt a kérdést, hogy az Északi-sarkvidéket milyen mértékben kell globális nemzetközi biztonsági kockázatnak és nem regionális problémának tekinteni.¹⁰ A klímaváltozás következtében a Jeges-tengeren a tengeri útvonalak hosszabb ideig jégmentessé válnak, ami tengerbiztonsági aggodalmakat okoz. Ezek közül a legfontosabb a 2017. évi Polar kódex,¹¹ amely a polgári hajók tranzitját szabályozza mind az Északi-sarkvidéken, mind az Antarktisz vizein. A térségben tapasztalható túlhalászás aggodalmainak kezelésére, mivel a nyitottabb vizek elérhetővé válnak, 2018 októberében halászati tilalmat vezettek be a Jeges-tenger középső részén, az Európai Unió, az Oroszországi Föderáció és az Egyesült Államok, valamint Kanada, Kína, Izland és Japán támogatásával.

Az Oroszországi Föderáció az Északi-sark térségében hatalmas lehetőséget lát, főleg az energetikai projektek megvalósítása révén, ami lendületet adhat az ország gazdaságának. Ide tartozik az Északi-tengeri útvonalak megnyitása, a gyorsabb ázsiai–európai tengeri hajózáshoz, valamint az ehhez kapcsolódó kikötők és infrastruktúra kiépítése, amely fejleszti a sarkvidéki tengeri kereskedelmet. A hidegháború idején elhagyott katonai létesítményeket újból megnyitották, ennek következtében az orosz

⁷ Lásd: www.thearcticinstitute.org/wp-content/uploads/2020/05/TAI_Infographic-History-Arctic-Council.pdf

⁸ Lásd: www.thearcticinstitute.org/wp-content/uploads/2020/05/TAI_Infographic-History-Arctic-Council.pdf

⁹ LANTEIGNE 2019.

¹⁰ LANTEIGNE 2019.

¹¹ IMO 2014.

repülőgépek és tengeralattjárók behatolása gyakoribb lett más országok sarkvidéki területeire vagy azok közelébe. A Vosztok hadgyakorlatot az Oroszországi Föderáció 2010 óta négyévente megtartja, legutóbb 2022 szeptemberében zajlott, amelynek részei voltak a szibériai és az orosz Táv-Keleten zajló műveletek is. Az Oroszországi Föderáció megnövelte a sarkvidéki radar lefedettségét, és kifejlesztett rendszereket külföldi repülőgépek és hajók rádióelektronikai blokkolására/akadályozására.¹² A 2022-es éleslövészet- és partraszállási gyakorlatot az eurázsiai kontinens legészakibb pontján, a Cseljuszkin-foknál tartották, amelynek a fő célja a csapatok együttműködésének fejlesztése a távoli és nehezen megközelíthető helyeken és a partraszállás gyakorlása volt.¹³

Az Egyesült Államok és a NATO tagállamai reagáltak ezekre a tevékenységekre. Ehhez kapcsolódik az Egyesült Államok Haditengerészete második flottájának a fejlesztése, például az Északi-sarkvidék láthatóbb működési eszközeinek fejlesztése, az izlandi Keflavíkban található létesítmények felújítása és felhasználása az Egyesült Államok haderőinek a 2006-os kivonása után, valamint az Egyesült Államok parti őrsége által továbbra is üzemeltetett két előregedett jégtörő hajó helyett új jégtörőhajók építését is tervezik. Az Oroszországi Föderációnak jelenleg több mint 40 működő jégtörő hajója van, ideértve a nukleáris meghajtásúakat is. A szentpétervári Balti Hajógyár dokkjában 2019. május 25-én ünnepélyesen vízre bocsátották az Ural atommeghajtású jégtörő hajót, amellyel az orosz atomjégtörő flottát üzemeltető Roszatom egy újabb jelentős lépést tett annak érdekében, hogy egész évben átjárhatóvá váljon az északi-tengeri hajózási útvonal.¹⁴ Alekszej Lihacsov, a Roszatom Orosz Állami Atomenergetikai Konzern vezérigazgatója az Ural vízre bocsátása alkalmából elmondta, hogy „az Ural és testvérhajói központi szerepet játszanak abban, hogy az északi-tengeri útvonalon egész évben biztosítható legyen a hajózás. Az a cél, hogy 2024-ig több mint 80 millió tonna árut tudjunk továbbítani az északi-tengeri útvonalon. Terveink között szerepel, hogy 2027-ig további két új, a 22220-as projekthez¹⁵ tartozó egységgel bővítsük az atomjégtörő flottát”¹⁶ (lásd 2. ábra). A projekt folytatásaként 2019 óta évente vízre bocsátottak egy-egy atomjégtörő hajót, a legutóbbit 2022 novemberében, amely a Yakutia¹⁷ nevet kapta.¹⁸ A tervek szerint 2024-ig további két hajót fognak megépíteni, így összesen 6 új típusú hajója lesz Oroszországnak.

2019-ben az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma módosított sarkvidéki stratégiai jelentést bocsátott ki, amelyben felhívja a figyelmet azokra a kihívásokra, amelyeket Kína és Oroszország jelentenek az északi-sarki térség biztonsága szempontjából, beleértve azokat az aggodalmakat is, miszerint a Kínai Népköztársaság arra törekszik, hogy gazdasági ereje révén befolyásolhatja az Északi-sarkvidéki Tanács működését.¹⁹

¹² LANTEIGNE 2019.

¹³ BYE-EDVARSDEN 2022.

¹⁴ HÁRFÁS 2019.

¹⁵ A 22220-as projekt, amelyet az LK-60Ya orosz típusmérték-sorozat elnevezéssel is ismernek, egy orosz atommeghajtású jégtörő hajó gyártási sorozatnak az elnevezése.

¹⁶ HÁRFÁS 2019.

¹⁷ Jakutföld (Szaha Köztársaság), az Oroszországi Föderáció egyik része.

¹⁸ Naval News 2022.

¹⁹ Department of Defense 2019.

2. ábra: Ural nukleáris hajtású jégtörő hajó

Forrás: <https://hajozas.hu/wp-content/uploads/2019/05/Atomjegtoro-Oroszország-Ural-Antarktisz-Putyin-Hajozashu.jpg>

A tanulmány megerősítette, hogy az Egyesült Államoknak jobban fel kell hívnia a figyelmet a sarkvidéki kihívásokra, fokoznia kell a térségben zajló műveleteket, gyakorlatokat, és meg kell erősítenie az Északi-sarkvidék szabályokon alapuló rendjét.²⁰

Ezeknek a tudatában napjainkban a NATO szerepe a sarkvidéki biztonságban felértékelődni látszik. Kanada, hasonlóan Oroszországhoz, komoly létesítményekkel rendelkezik és beruházásokat végez az Északi-sarkvidéken. Kanada a sarkkörtől északra található 1,2 millió négyzetkilométeres területével az Oroszországi Föderáció után a második legnagyobb területű sarkvidéki államnak számít. Kanada északi határait is hosszú időn keresztül biztosította a sarkvidéki jég hatalmas kiterjedése. Az Északi-sarkvidéken Kanada inkább a diplomáciai és kormányközi sarkvidéki tanács döntéseit részesíti előnyben, szemben a NATO katonai vagy védelemorientáltabb politikájával.²¹ A kanadai hadsereg kifejlesztette a működőképességét az extrém hideg, távoli régiókban. A közelmúltban a kanadai hadsereg új jégtörőt vásárolt, hogy kiegészítse hat működő hajóját, és mélyvízi kikötőt hozott létre a Baffin-öbölben. A kanadaiak megvédik az országuk területét, és hajlandók a többi nemzet közötti diplomáciai egyeztetés/párbeszéd lefolytatására is. Az Egyesült Államok Parti Őrsége jelen van az északi-sarki térségben, és aktívan támogatja a többi haderőnemet. Az Egyesült Államoknak továbbra is szerepet kell játszania az Északi-sarkvidéki Tanácsban, és össze kell hangolnia a NATO védelmét az északi-sarkvidéki régiókban. Mindaddig, amíg a NATO-szövetség erős, az Oroszországi Föderációt elrettentik a rendkívüli akcióktól.²²

²⁰ NÉMETH 2018.

²¹ CROSS 2019.

²² CROSS 2019.

Az Észak-amerikai Légvédelmi Parancsnokságot az Egyesült Államok és Kanada 1958-ban alapította (North American Air Defense Command, NAADC). Ez 1981 óta Észak-amerikai Légvédelmi Parancsnoksággént (North American Aerospace Defense Command, NORAD) ismert. Három radarvonalat hoztak létre a kontinentális légvédelem részeként. 1957-ben telepítették a radarállomáslánc leghatékonyabb elemét a Távoli Korai Előjelző Vonalat (Distant Early Warning Line, DEW Line), amely a messzi északon található. A grönlandi Thule légi bázis az észak-amerikai kontinensen kívül az Egyesült Államok fő sarkvidéki műveleti bázisa. A légi bázis 1524 kilométerre van az Arktisztól, az 1960-as évek óta működő amerikai ballisztikus rakéták korai előjelző rendszerének (Ballistic Missile Early Warning System, BMEWS) egyik eleme, amely a mai napig működik.²³ Az Északi-sark szerepe az utóbbi évtizedben felértékelődött, főleg katonai szempontból. Ez a felértékelődés leginkább a NATO 360 fokos biztonsági megközelítése révén történt meg, amely az alapelvének egyik fontos politikája. Új stratégiai irány kerülhet előtérbe, mert a 2014-es walesi csúcstalálkozó, amely a keleti stratégiai irányt preferálja és a 2018-as varsói csúcstalálkozó, amely a déli stratégiai irányt helyezte előtérbe nagyobb lehetőséget biztosított egy közös észak-amerikai stratégiai irány megalkotására.²⁴ Az Amerikai Arktisz Stratégiát az USA Védelmi Minisztériuma 2019-ben dolgozta ki, amelyben szerepel, hogy az Egyesült Államok biztonságos és stabil Északi-sarkot szeretne, ahol a nemzeti érdekei biztosítottak.²⁵ A stratégiából kiderül, hogy az ország halászatból évente 3 milliárd dollár bevételt realizálhatna, a régióban fel nem tárt gázmezők 30%-át rejtja a térség, és az amerikai Arktisz területén 90 milliárd hordó olaj található, valamint a kitermelhető különleges fémek (cink, nikkel, ólom) 1 milliárd dollár értéket képviselnek ott.²⁶ Bár az Amerikai Egyesült Államok védelmi politikájában az Arktisz ellenőrzése nem első helyen szerepel, de az amerikai haderő 2018-tól kezdve minden második évben hadgyakorlatot szervez Alaszka északi részein, amely az Arctic Edge elnevezést kapta.²⁷ 2021-ben a Pentagon kidolgozta az észak-sarkkörü stratégiát, amely előtérbe helyezi a katonai jelenlét növelését a térségben, a katonák megfelelő kiképzését a zord időjárási viszonyok között folytatott hadviselésre.²⁸

Az Egyesült Államok az Oroszországi Föderációt tekinti fő vetélytársának az Északi-sarkon, a második helyre Kínát teszi, főként gazdasági és hadiipari fejlettsége miatt. Ez azért is lehet érdekes, mert Kína nem sarkvidéki állam, mégis számot tart a régióra a hajózási útvonalak révén. Az Észak-sarkvidéki Tanács tagállamai elutasítják Kína igényeit az észak-amerikai térségben, de az ország olyan komolyan veszi azokat a régió iránt, hogy a gyorsan fejlődő haditengerészetében arra törekszik, hogy képes legyen nagy hatótávolságú tengeralattjárók telepítésére az Észak-sark térségében. Kutatások szerint a tengeri jég az Észak-sarkon 2040-re olyan vékony lesz, hogy a kereskedelmi hajók használni tudják az útvonalat, de bizonyos hónapokban szükség lesz még a jégtörő hajók segítségére is. A jelenlegi amerikai elnök, Joe Biden tervezi megerősíteni az USA

²³ GAZDAG 2022.

²⁴ SIPOSNÉ 2017.

²⁵ Department of Defense 2019.

²⁶ GAZDAG 2022.

²⁷ U.S. Northern Command 2022.

²⁸ United States Army 2021.

kapcsolatát az Északi-sarkvidéki Tanáccsal és azok tagállamaival, mivel a globális klímaváltozás egyre jobban felértékeli a térséget. Az amerikai külügyminisztérium szerint északi érdekeit az állam úgy tudja jobban képviselni, hogy az Északi-sarkvidékre a jövőben kinevez egy „nagykövetet”, aki az északi régió nemzetbiztonsági, környezetvédelmi és fejlesztési kérdéseivel foglalkozik.²⁹ A 2022. júniusi madridi NATO-csúcstalálkozón az USA kijelentette, hogy jelentősen megnöveli katonai jelenlétét az északi térségben.³⁰ Ezek a törekvések is azt bizonyítják, hogy az északi térség felértékelődik és fokozódik a nemzetközi figyelem a terület iránt.³¹

Befejezés

Jól látható, hogy az Északi-sark térsége iránt egyre nagyobb az érdeklődés. Ebben a cikkben nem taglaltuk a többi északi állam jelenlétét és fejlesztéseit, mert azok eltörpülnek a három ország (Oroszországi Föderáció, Amerikai Egyesült Államok és Kanada) katonai fejlesztései mellett. Elmondható, hogy az ismertetett három országnak megvan az a képessége, hogy katonai szerepét megerősítse a térségben és továbbfejlessze azokat. Az is jól látszik, hogy Kanadának és az Egyesült Államoknak gyorsabban kell ezeket a fejlesztéseket véghez vinnie, mert az Oroszországi Föderáció jóval előrehaladottabb helyzetben van, és már évtizedek óta arra készül, hogyha hajózható és kiaknázható lesz a térség, minél előbb tudjon reagálni a változásra. Számára nagyon fontos a stabil elrettentő jelenlét a térségben, hogy itt is megmutatkozzon nagyhatalmi státusza. A haditengerészeti nukleáris erők 80%-a az Északi Flottában szolgál, és nagy részük a murmanszki kikötőben állomásozik, amelyek az orosz nukleáris triád egyik pillérét és az orosz nukleáris elrettentés sarokkövét képezik. Ez a régió tökéletes a tengeralattjárók alkalmazására, mivel a jégtakaró teljes mértékben befedi a vízfelszínt, így nehézkessé válik a tengeralattjárók levegőből való felderítése. Másodsorban a jég mozgása állandó hangot ad a vízben, ami megnehezíti a felderítésüket és észlelésüket. A térség vizeinek különböző sótartalmuk van, így ezek különböző hőmérsékletű rétegeket képeznek, ami akusztikai visszaverődést okoz a tengerben és megnehezíti a felderítést. Bár a jégtakaró folyamatosan olvad az Arktiszon, a tengeralattjárók alkalmazása a jövőben is fontos tényező marad. Ezek segítik az orosz törekvéseket, de nem szabad figyelmen kívül hagyni például az Egyesült Államokat, amely szintén hadgyakorlatozik és készül a terület megvédésére a térségben. Érdekes évtized áll előttünk, figyelemmel kell kísérni a térségben geopolitikai érdekekkel rendelkező országok törekvéseit a sarkvidéki területen.

²⁹ BROCKHAUS–SZILVÁSI 2021.

³⁰ NATO 2022: 19. pont.

³¹ SIPOSNÉ 2022.

Irodalomjegyzék

- BROCKHAUS, Ryan – SZILVÁSI, Simon (2021): *Joe Biden's Department of State and Defense*. Antall József Tudásközpont. Online: https://issuu.com/antalljozseftudaskozpont/docs/ajrc2021e13_szilva_si_simon?e=39459954/86145971
- BYE, Hilde-Gunn – EDVARSEN, Astri (2022): Extensive Russian Marine Exercises May Reveal Moscow's Thinking. *High North News*, 2022. január 28. Online: www.highnorthnews.com/en/extensive-russian-marine-exercises-may-reveal-moscows-thinking
- CROSS, Tyler (2019): The NATO Alliance's Role in Arctic Security. *The Maritime Executive*, 2019. július 19. Online: www.maritime-executive.com/editorials/the-nato-alliance-s-role-in-arctic-security
- Department of Defense (2019): *Report to Congress – Department of Defense Arctic Strategy*. Online: <https://media.defense.gov/2019/Jun/06/2002141657/-1/1/2019-DOD-ARCTIC-STRATEGY.PDF>
- GAZDAG Erika (2022): A NATO Arktisz politikája: elrettentés és védelem. *Hadtudomány*, 32(1), 3–25. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2022.32.1.3>
- HÁRFÁS Zsolt (2019): Vízre bocsátották az Urál univerzális atomjégtörőt. *Atombiztos*, 2019. május 26. Online: <https://atombiztos.blogstar.hu/2019/05/26/vizre-bocsattak-az-ural-univerzalis-atomjegtorot/73559/>
- IMO (2014): *International Code for Ships Operating in Polar Waters (Polar Code)*. Online: www.imo.org/en/OurWork/Safety/Pages/polar-code.aspx
- KÁLLÓ László – DEÁK Anita (2011): Az Északi sark – a „versenyfutás” kezdete. *Felderítő Szemle*, 10(1–2), 43–65.
- KJELLÉN, Jonas (2022): The Russian Northern Fleet and the (Re)militarisation of the Arctic. *Arctic Review on Law and Politics*, 13(2022), 34–52. Online: <https://doi.org/10.23865/arctic.v13.3338>
- KOÓS Gábor – SZTERNÁK György (2017): Az Északi sark geopolitikai és geostratégiai jelentősége – orosz szemmel. *Szakmai Szemle*, 2017(2), 5–23.
- KÖVÁRI László (2017): Orosz északi irányú terjeszkedés és az Orosz Északi Flotta. *Felderítő Szemle*, 16(3–4), 138–158.
- LANTEIGNE, Marc (2019): The Changing Shape of Arctic Security. *Nato Review*, 2019. június 28. Online: www.nato.int/docu/review/articles/2019/06/28/the-changing-shape-of-arctic-security/index.html
- MÁRTON Andrea (2015): Az Északi-sark Oroszország stratégiai gondolkodásában. *Repüléstudományi Közlemények*, 27(2), 26–35. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/reptudkoz/article/view/4509/3682>
- NATO (2022): *NATO 2022 Strategic Concept*. Online: www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
- NÉMETH, Viktória (2018): Polar Silk Road: Chinese-Russian cooperation in the Arctic. In BÓDOG, Ferenc et al. (szerk.): *VII. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2018 Absztraktokötet: Digitális, bővített kiadás – 7th Interdisciplinary Doctoral Conference 2018 Book of Abstracts: Digital, Extended Edition*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, 152.

- NÉMETH, Viktória (2019): Indigenous Peoples in International Politics – the Case of Samis in the Arctic Affairs. In CSISZÁR, Beáta et al. (szerk.): *VIII. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2019 – Tanulmánykötet – 8th Interdisciplinary Doctoral Conference 2019 – Conference Book*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, 223–233.
- Russian Baltic Shipyard Launches The 4th Project 22220 Icebreaker "Yakutia". *Naval News*, 2022. november 23. Online: www.navalnews.com/naval-news/2022/11/russian-baltic-shipyard-launches-the-4th-project-22220-icebreaker-yakutia/
- SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára (2017): NATO-csúcstalálkozó az elrettentés és a védelem jegyében. *Hadtudomány*, 27(1–2), 114–126. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2017.27.1-2.114>
- SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára (2022): Új szinten a partnerségi kapcsolatok, a NATO madridi csúcstalálkozó értékelése. *Hadtudomány*, 32(3), 66–79. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2022.32.3.66>
- United States Army (2021): *Regaining Arctic Dominance. The U.S. Army in the Arctic*. Online: <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/03/15/9944046e/regaining-arctic-dominance-us-army-in-the-arctic-19-january-2021-unclassified.pdf>
- U.S. Northern Command (2022): *Alaskan Command Prepares for Exercise Arctic Edge 2022*. Online: www.northcom.mil/Newsroom/News/Article/Article/2930454/alaskan-command-prepares-for-exercise-arctic-edge-2022/

